

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

Министерство на земеделието и храните
Център за оценка на риска
по хранителната верига

ИНФОРМАЦИЯ

Оценка на риска при внос на обикновен бук (*Fagus sylvatica*) от Обединеното кралство на територията на Европейския Съюз (ЕС)

По искане на Европейската комисия, Експертната група по здраве на растенията (Панел PLH) на Европейския орган по безопасност на храните (ЕОБХ) е подготвила и предоставила оценки на риска за стоки, изброени в Регламент за изпълнение (ЕС) 2018/2019 на Комисията¹, като „растения с висок риск, растителни продукти и други обекти“.

Тази научна оценка обхваща риска от въвеждане на растения на възраст от 1 до 7 години с „гол корен“² предназначени за засаждане; от 1 до 15 годишни възрастни растения в саксии и снопове от 1 до 2 годишни растения, и разсад от *F. sylvatica*, внос от Обединеното кралство, като се взема предвид наличната научна информация, включително техническата информация, предоставена от Обединеното кралство.

Към този момент има данни за 12 карантинни вредителя в ЕС, за които се съобщава, че използват *F. sylvatica* като растение гостоприемник.

От тези 12 карантинни вредителя, 4 вида присъстват в Обединеното кралство, а 2 от тях (*Phytophthora ramorum* (неевропейски изолати) и *Thaumetopoea processionea*) отговарят на трите критерия за допълнителна оценка (вредителят присъства в Обединеното кралство; *F. sylvatica* е гостоприемник на неприятеля и един или повече жизнени етапа от развитието на неприятеля протичат по него), поради което те са били избрани за по-нататъшна оценка.

За некарантинните вредители в ЕС, обикновено липсва информация относно вероятността за тяхното въвеждане, установяване, разпространение и въздействие.

Следователно, тези некарантинни вредители, за които *F. sylvatica* е гостоприемник, са оценени, с цел определяне на тяхната значимост по следните критерии:

- присъствие на вредителя в Обединеното кралство;

¹ Регламент за изпълнение (ЕС) 2018/2019 на Комисията от 18 декември 2018 година за изготвяне на временен списък на високорискови растения, растителни продукти или други обекти по смисъла на член 42 от Регламент (ЕС) 2016/2031, както и списък на растения, за чието въвеждане в Съюза не се изискват фитосанитарни сертификати по смисъла на член 73 от посочения регламент, *OJ L 323, 19.12.2018, стр. 10–15*

²

□ Amber □ Green ☒ White

1618, гр. София, бул. „Цар Борис III“ № 136; тел. +359 2 427 30 56
<https://corhv.government.bg>, corhv@mzh.government.bg

- вредителят отсъства или има ограничено разпространение (не повече от три държави-членки) в ЕС и е под официален контрол, поне в една от държавите-членки където присъства или всички доказателства за въвеждане са скорошни (не по-стари от 5 години);
- *F. sylvatica* е гостоприемник на вредителя;
- един или повече жизнени етапа на вредителя могат да бъдат свързани с определената стока;
- вредителя може да окаже негативно влияние на територията на ЕС.

За нерегулирани видове с ограничено разпространение (т.е. присъстващи в една или няколко държави-членки на ЕС) и отговарящи на по-горе описаните последни 3 критерия (*F. sylvatica* е гостоприемник на вредителя, един или повече жизнени етапа на вредителя могат да бъдат свързани с определената стока, вредителя може да окаже негативно влияние на територията на ЕС), едно от следните условия трябва да бъде допълнително изпълнено, за да продължи оценката на вредителя:

- приети са официални фитосанитарни мерки в поне една държава-членка на ЕС;
- всяка друга причина, обоснована от работната група (напр. скорошно доказателство за присъствие).

От оценените некарантинни вредители в ЕС, два (*Meloidogyne mali* и *Phytophthora kernoviae*) са били избрани за по-нататъшна оценка, тъй като те отговаря на всички критерии за подбор.

За избраните вредители е дадена експертна оценка за вероятността растенията да са свободни от вредители, като са взети предвид мерките за намаляване на риска, действащи върху вредителя, включително несигурността, свързана с оценката.

- ***Meloidogyne mali***

След оценка на предложените мерки за намаляване на риска, вероятността растенията да са свободни от *M. mali* **при снопове от 1 до 2 годишни растения и разсад от *F. sylvatica*** е оценена от Панел PLH като „без неприятели с някои изключителни случаи“ с 90% диапазон на несигурност, достигащ от „изключително често без неприятели“ до „без неприятели с някои изключителни случаи“.

Панелът PLH заключава (с 95% сигурност), че между 9 901 и 10 000 снопа от 1 до 2 годишни растения и разсад на 10 000 ще бъдат свободни от *M. mali*.

След оценка на предложените мерки за намаляване на риска, вероятността растенията да са свободни от *M. mali* **при растения на възраст от 1 до 7 години с „гол корен“** предназначени за засаждане е оценена от Панел PLH като „изключително често без неприятели“ с 90% диапазон на несигурност, достигащ от „много често без неприятели“ до „без неприятели с няколко изключителни случая“.

Панелът PLH заключава (с 95% сигурност), че между 9 792 и 10 000 растения на възраст от 1 до 7 години с „гол корен“ предназначени за засаждане на 10 000 ще бъдат свободни от *M. mali*.

След оценка на предложените мерки за намаляване на риска, вероятността растенията да са свободни от *M. mali* **при растения на възраст от 1 до 15 години в саксии** е оценена от Панел PLH като „изключително често без неприятели“ с 90% диапазон на несигурност, достигащ от „много често без неприятели“ до „без неприятели с няколко изключителни случая“.

Панелът PLH заключава (с 95% сигурност), че между 9 793 и 10 000 растения на възраст от 1 до 15 години в саксии на 10 000 ще бъдат свободни от *M. mali*.

- ***Phytophthora kernoviae***

След оценка на предложените мерки за намаляване на риска, вероятността растенията да са свободни от *P. kernoviae* **при снопове от 1 до 2 годишни растения и разсад от *F. sylvatica*** е оценена от Панел PLH като „без неприятели с някои изключителни случаи“ с 90% диапазон на несигурност, достигащ от „изключително често без неприятели“ до „почти винаги без неприятели“.

Панелът PLH заключава (с 95% сигурност), че между 9 930 и 10 000 снопа от 1 до 2 годишни растения и разсад на 10 000 ще бъдат свободни от *P. kernoviae*.

След оценка на предложените мерки за намаляване на риска, вероятността растенията да са свободни от *P. kernoviae* **при растения на възраст от 1 до 7 години с „гол корен“** предназначени за засаждане е оценена от Панел PLH като „изключително често без неприятели“ с 90% диапазон на несигурност, достигащ от „много често без неприятели“ до „почти винаги без неприятели“.

Панелът PLH заключава (с 95% сигурност), че между 9 944 и 10 000 растения на възраст от 1 до 7 години с „гол корен“ предназначени за засаждане на 10 000 ще бъдат свободни от *P. kernoviae*.

След оценка на предложените мерки за намаляване на риска, вероятността растенията да са свободни от *P. kernoviae* **при растения на възраст от 1 до 15 години в саксии** е оценена

от Панел PLH като „без неприятели с няколко изключителни случая“ с 90% диапазон на несигурност, достигащ от „много често без неприятели“ до „почти винаги без неприятели“.

Панелът PLH заключава (с 95% сигурност), че между 9 922 и 10 000 растения на възраст от 1 до 15 години в саксии на 10 000 ще бъдат свободни от *P. kernoviae*.

- ***Phytophthora ramorum* (неевропейски изолати)**

След оценка на предложените мерки за намаляване на риска, вероятността растенията да са свободни от *P. ramorum* **при снопове от 1 до 2 годишни растения и разсад от *F. sylvatica*** е оценена от Панел PLH като „без неприятели с някои изключителни случаи“ с 90% диапазон на несигурност, достигащ от „изключително често без неприятели“ до „почти винаги без неприятели“.

Панелът PLH заключава (с 95% сигурност), че между 9 902 и 10 000 снопа от 1 до 2 годишни растения и разсад на 10 000 ще бъдат свободни от *P. ramorum*.

След оценка на предложените мерки за намаляване на риска, вероятността растенията да са свободни от *P. ramorum* **при растения на възраст от 1 до 7 години с „гол корен“** предназначени за засаждане е оценена от Панел PLH като „без неприятели с няколко изключителни случая“ с 90% диапазон на несигурност, достигащ от „изключително често без неприятели“ до „почти винаги без неприятели“.

Панелът PLH заключава (с 95% сигурност), че между 9 921 и 10 000 растения на възраст от 1 до 7 години с „гол корен“ предназначени за засаждане на 10 000 ще бъдат свободни от *P. ramorum*.

След оценка на предложените мерки за намаляване на риска, вероятността растенията да са свободни от *P. ramorum* **при растения на възраст от 1 до 15 години в саксии** е оценена от Панел PLH като „без неприятели с няколко изключителни случая“ с 90% диапазон на несигурност, достигащ от „много често без неприятели“ до „почти винаги без неприятели“.

Панелът PLH заключава (с 95% сигурност), че между 9 981 и 10 000 растения на възраст от 1 до 15 години в саксии на 10 000 ще бъдат свободни от *P. ramorum*.

- ***Thaumetopoea processionea***

След оценка на предложените мерки за намаляване на риска, вероятността растенията да са свободни от *T. processionea* **при снопове от 1 до 2 годишни растения и разсад от *F. sylvatica*** е оценена от Панел PLH като „почти винаги без неприятели“ с 90% диапазон на несигурност, достигащ от „без неприятели с няколко изключителни случая“ до „почти винаги без неприятели“.

Панелът PLH заключава (с 95% сигурност), че между 9 992 и 10 000 снопа от 1 до 2 годишни растения и разсад на 10 000 ще бъдат свободни от *T. processionea*.

След оценка на предложените мерки за намаляване на риска, вероятността растенията да са свободни от *T. processionea* **при растения на възраст от 1 до 7 години с „гол корен“** предназначени за засаждане е оценена от Панел PLH като „почти винаги без неприятели“ с 90% диапазон на несигурност, достигащ от „без неприятели с няколко изключителни случая“ до „почти винаги без неприятели“.

Панелът PLH заключава (с 95% сигурност), че между 9 921 и 10 000 растения на възраст от 1 до 7 години с „гол корен“ предназначени за засаждане на 10 000 ще бъдат свободни от *T. processionea*.

След оценка на предложените мерки за намаляване на риска, вероятността растенията да са свободни от *T. processionea* **при растения на възраст от 1 до 15 години в саксии** е оценена от Панел PLH като „без неприятели с няколко изключителни случая“ с 90% диапазон на несигурност, достигащ от „без неприятели с няколко изключителни случая“ до „почти винаги без неприятели“.

Панелът PLH заключава (с 95% сигурност), че между 9 971 и 10 000 растения на възраст от 1 до 15 години в саксии на 10 000 ще бъдат свободни от *T. processionea*.

От гореизложеното се заключава, че при различните вредители, вероятността стоката да е свободна от тях варира, но *Meloidogyne mali* е вредителят, които най-често се очаква да се открие върху растения *Fagus sylvatica* на възраст от 1 до 15 години в саксии, внос в Европейския съюз (ЕС) от Обединеното Кралство.

Значение за България

Към този момент няма данни *Meloidogyne mali* да присъства в страната.

M. mali е нематода полифаг, първоначално описан от Япония, който може да образува големи коренови гали, с което да доведе до сериозни повреди по растенията гостоприемници.

В Европа този вредител е навлязал преди най-малко 50 години чрез внос на подложки от бряст, с произход Япония.

Някой от гостоприемниците на *M. mali* са: ябълка (*Malus domestica*), бяла черница (*Morus alba*), роза (*Rosa*), бук (*Fagus sylvatica*), японски клен (*Acer palmatum*), явор (*Acer pseudoplatanus*), смокиня (*Ficus carica*), планински бряст (*Ulmus glabra*), голям репей (*Arctium lappa*), японски кестен (*Castanea crenata*), бодлива папрат (*Dryopteris carthusiana*) и др.

В Европа, *M. mali* е регистриран в Белгия, Италия и Нидерландия. Предвид информацията, че вредителят присъства в някои държави членки на ЕС, при евентуалното му въвеждане и установяване на територията на България, той може да нанесе щети на нападнатите растения-гостоприемници.

Фигура 1. Гали образувани вследствие от нападение с *M. mali*

Нападенията от този вредител води до деформиране на кореновата система и забавен растеж на растенията. В Япония се съобщава за спиране на растежа и сериозен спад в развитието на ябълковите овощни градини нападнати от тази нематода.

Основните пътища за навлизане са свързани със заражена почва и хранителна среда и растения за засаждане от страни, където *M. mali* се среща.

Почвата, прикрепена към машини, инструменти, обувки или растителни продукти, също е възможен път за навлизане.

При обследване и съмнение за наличие на *M. mali*, и/или предполагаеми повреди от него, е необходимо незабавно да се уведомят официалните контролни органи.

Ранното откриване би могло да помогне за управлението (обследване, прогноза и контрол) на този вредител в България.

Други научни становища и актуална информация в областта на здравето на растенията, както и оценка на риска по цялата хранителна верига може да намерите на сайта на Центъра за оценка на риска по хранителната верига: <http://corhv.government.bg/>, <https://corhv.government.bg/Здраве-на-растенията-с-31>

Източници:

Commodity risk assessment of *Fagus sylvatica* plants from the UK, EFSA Journal 2023;21(7):8118 – <https://www.efsa.europa.eu/bg/efsajournal/pub/8118>

EPPO Global Database, Meloidogyne mali (MELGMA) – <https://gd.eppo.int/taxon/MELGMA>

Изготвил:

Николай Спасов, главен експерт

Дирекция „Оценка на риска по хранителната верига“, ЦОРХВ

12.12.2023 г.